

Տնօրենի խոսքը

ԵՀՀ-ն զարգանում է: Դրամաշնորհ տրամադրող կազմակերպություն էր, դարձավ ծրագրեր իրականացնող: Վերածվեց ֆոնդեր հայթայթող, մրցակցային: Լինելով տեղական՝ որդեգրել է միջազգային որակի ստանդարտ: ԵՀՀ-ն «մտազործող» («think and do tank») կառույց է. հետազոտում, քաղաքականություն է մշակում և քաղաքացիական արարքների աջակցում: Դարձել է մեդիա. ակտիվորեն ներկա է համացանցում: Աշխատում է բարդ ոլորտներում. խտրականության դեմ պայքար, խաղաղարարություն: «ՀԿ Դեպո - ՀԿ զարգացում» ծրագրով, ԱՄՆ ՄԶԳ աջակցությամբ, քաղիասարակության կայուն զարգացումն է խթանում: Աշխատում է ՏԻՄ ոլորտում, քաղաքացիական մեդիա զարգացնում: 2015-ին Հայաստանում աշխատել է 1200 շահառու ընդգրկող ցանցի հետ:

Անկեղծ շնորհակալություն մեր դոնորներին և գործընկերներին: Միասին դեռ շատ բան ունենք իրագործելու: Չնայած մարտահրավերներին, որոնց Հայաստանը, տարածաշրջանն ու աշխարհը բախվում են, մենք ուժեղ ենք. օգնում ենք մարդկանց կյանքը փոխել, զգում ենք, որ մենք և մեր աջակիցները փոփոխություն իրականացնողն ենք:

Լավագույն մաղթանքներով՝

Հրաչ Կոչարյան

2015թ. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՎՐԱՍԻԱ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 31, 2015		
	31.12.15	31.12.14
ԱՄՆ դոլար	2015թ. դեկ. 31-ի դրությամբ	2014թ. դեկ. 31-ի դրությամբ
ԱԿՏԻՎՆԵՐ		
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ		
Հիմնական միջոցներ	170,204	214,081
Ոչ նյութական ակտիվներ	1,038	1,512
Կանխավճարներ հիմնական միջոցների ձեռքբերման համար	3,415	5,322
Ընդամենը	174,657	220,915
Ընթացիկ ակտիվներ		
Դեբիտորական պարտքեր	325,261	1,176,133
Ընթացիկ հարկային ակտիվներ	11,283	13,146
Մնացորդներ դրամարկղում և բանկերում	140,970	314,624
Ընդամենը	477,514	1,503,903
Ընդամենը ակտիվներ	652,171	1,724,818
Պարտավորություններ և պահուստներ		
Ոչ ընթացիկ պարտավորություններ		
Ակտիվներին վերաբերող շնորհներ	171,241	215,593
Ընդամենը	171,241	215,593
Ընթացիկ պարտավորություններ		
Կրեդիտորական պարտքեր	226,559	42,893
Հետաձգված եկամուտ	142,985	1,369,091
Ընդամենը	369,544	1,411,984
Զուտ ակտիվներ	111,386	97,241
Ընդամենը պարտավորություններ և զուտ ակտիվներ	652,171	1,724,818

ՀՈԳԱԲԱՐՉՈՒՆԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Դիտեր Բողեն Գերմանիայի դեսպան, Եվրոպայում
անվտանգության և համագործակցության
կազմակերպություն (պաշտոնաթող)

Էնդրյու Քոքսշել «KPMG» ընկերություն

Րաֆֆի Դուդակյան «Առաքելություն Արևելք»
կազմակերպության հայաստանյան մասնաճյուղ

Ուիլյամ Հենլոն ԵԱՀԿ-ի երևանյան գրասենյակ
(պաշտոնաթող)

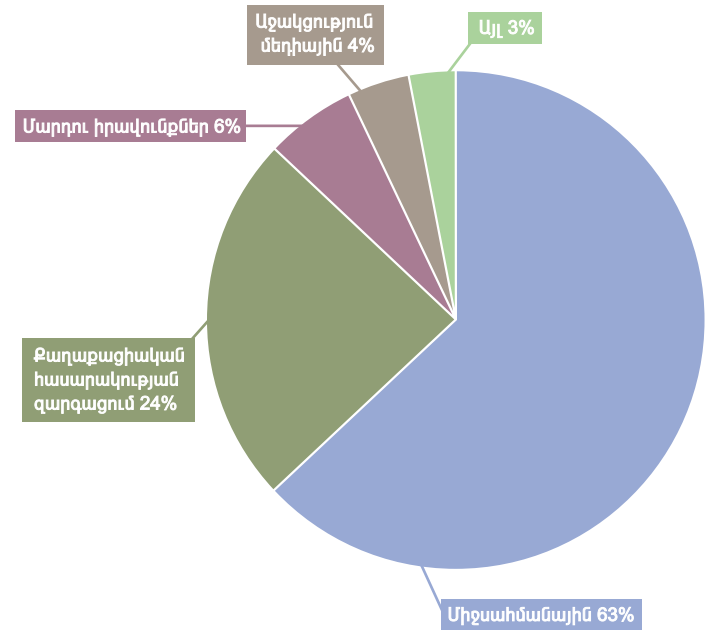
Եվա Յյուսյան Մայքրոսոֆթ Հայաստան

Դևիդ Լորենս Լի «MagtiCom» ՍՊԸ

Դանիել դել Մարմոլ Բելգիայի դեսպան (պաշտոնաթող)

Մերի Շիհան Միգրացիայի միջազգային
կազմակերպություն (պաշտոնաթող)

Կենեթ Ս. Յալովից Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների
դեսպան (պաշտոնաթող), Դարթմութի քոլեջի Դիքի
անվան միջազգային փոխըմբռնման կենտրոն

2015թ. ԳԼԽԱՎՈՐ ԱՉԱԿԻՅՆԵՐ

Բրիտանական
դեսպանատուն
Երևանում

Kingdom of the Netherlands

ԵՎՐԱՍԻԱ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀՀ, Երևան 0037
Ազատության պող. շենք 1/21, բն. 23
Հեռ.՝ (+374 10) 25 15 75
Էլ. փոստ՝ info-epf@epfound.am
www.epfarmenia.am

Աջակցություն Հայաստան-Թուրքիա կարգավորման գործընթացին

[2015]

Ադանայում Հուստինիանոսի կամրջին կանգնած՝ ես մտածում էի. արդյոք մենք դահիճի-զոհի հարաբերությունն ունենք: Հարաբերության հոգեբանական այս փուլը հաղթահարելու համար ոչ ջանք է ներդրվում, ոչ էլ՝ երկու երկրներում այս խնդիրը լուծելու հատուկ հաստատություն կա: Ավելին՝ Հայաստանում ամեն ինչ արվում է, որ երիտասարդ սերունդը բառացիորեն ապրի զոհի զգացումով, սոցիալական-հոգեբանական բոլոր հետևանքներով:

Սա «Մեդիա Ավտոբուսի» մասնակիցներից մեկի հոդվածից հատված է: Հայ և թուրք լրագրողները Մեդիա Ավտոբուսով շրջագայում էին իրենց երկրներով՝ փորձելով իրար ավելի լավ ճանաչել ու հասկանալ: Երկու խմբի համար էլ դժվար ձեռնարկ էր: Մասնակիցներից մեկն ասում է.

Տեխնիկական տեսանկյունից որևէ խնդիր չենք ունեցել: Բարոյական տեսանկյունից բոլորիս համար բարդ գործընթաց էր: Նրանք իրենց ապուպապերի երկիրն էին տեսնում: Ժամանակին միասին էինք ապրել, իսկ հիմա, իրար կողք ապրելով, տեղյակ չենք իրարից: Ամենազգայուն թեման Ցեղասպանությունն է: Մենք խոսում էինք իրար մեղադրելուց, այն տառապանքներից, որ կրել էինք այս հողի վրա, անկախ ազգային պատկանելությունից: Տասնհինգ օրվա ընթացքում մենք կարողացանք խոսել ամենազգայուն հարցերից, իրար հանդես դրոյզն ինչ անհարգալից վերաբերմունք չցուցաբերելով: Կյանքը շատ կարճ է իրար ատելու համար:

«Մեդիա Ավտոբուս» նախագիծն իրականացրել է ԵՀՀ-ն «Աջակցություն Հայաստան - Թուրքիա կարգավորման գործընթացին» ծրագրի շրջանակում, որը ֆինանսավորվում է Եվրոպական միության կողմից և իրագործվում ութ հասարակական կազմակերպություններից բաղկացած համընկերության կողմից: Շրջագայության ընթացքում խումբը Թուրքիայում հայերին հարազատ պատմամշակութային վայրեր այցելեց:

Մենք հազիվ հաղթահարեցինք ամրոցի դուռը տանող բարձունքը, բայց ներս չմտանք. դուռը մեխված էր տախտակներով: Ամրոցի վրա ծածանվում էր Թուրքիայի դրոշը, ինչպես մնացած այլ վայրերում: Նրանք լսում էին մեր պատմությունն այն մասին, որ ամրոցը ժամանակին պատկանել է Կիլիկիայի թագավորության արքաներին, տարածքն էլ հայտնի է եղել որպես Կիլիկիայի հայկական թագավորություն կամ Փոքր Հայք: Միջնադարյան անկախ պետություն էր՝ հիմնված Կիլիկիայի հայերի կողմից, որոնք փրկվել էին սելջուկ թուրքերի արշավանքներից:

Փոփոխությունը, որ մասնակիցներն ապրեցին ավտոբուսային շրջագայության արդյունքում, ապշեցուցիչ էր: Հայ մասնակիցներից ոմանք պատմում էին, որ իրենք մեծացել են

Ցեղասպանության մասին հուշեր լսելով, բայց շրջագայությունից հետո իրենց երեխաներին պատմում էին, որ պետք չէ վախենալ Թուրքիայում ապրող մարդկանցից:

Նախնական սթրեսն ու անհանգստությունն անհացավ, երբ շրջագայությունն սկսվեց: Մարդիկ, Ցեղասպանությունից բացի, այլ խնդիրներից էին խոսում, օրինակ՝ Գեզի այգու բողոքի ցույցերից, Թուրքիայի ժողովրդավարացումից... և ի վերջո ընկերացան: Մի ուրիշ լրագրող գրում է.

Մարդկային հարաբերությունները հնարավոր են դառնում միայն անձնական կապերի շնորհիվ, և շատ դեպքերում դա վերածվում է բարեկամության կամ ընկերության, բայց ես կասեի, շատ նուրբ և զգայուն տեսակի:

Նույն կերպ նուրբ ու զգայուն էր իրադրությունը, երբ Հայաստան այցելեցին թուրքական լրատվամիջոցների ներկայացուցիչները: Նրանք Հայաստանում մի քանի օր անցկացրեցին և լուսաբանեցին խնդիրների լայն շրջանակ. քաղաքական զարգացումներ, սոցիալական իրադարձություններ:

«Անատոլու» լրատվական գործակալության աշխատակազմը, «Հաբեր թուրք» հեռուստաընկերությունը, CNN Թուրքը Հայաստան էին եկել 2015-ի Ապրիլի 24-ից առաջ և հետո, լուսաբանել հարյուրամյակի հիշատակման միջոցառումները: «Հաբեր թուրքի» լրագրողն ասում է.

Քանի որ սրանք 1915-ի իրադարձություններն են, մենք առաջին հերթին ուզում ենք պարզել, ինչ նշանակություն ունի հարյուրամյակը մարդկանց համար և հիշատակման օրվա հետ կապված ինչ միջոցառումներ են կազմակերպվել:

Հայաստանի մասին իմանալու լավ հնարավորություն էր, ինչպես նաև՝ լուրերն անաչառ և անկողմնակալ լուսաբանելու:

2015-ի հունվարից ԵՀՀ-ն «Շփման Գիծ» առցանց թոք շոուներից տասը նվիրել է Հայաստան-Թուրքիա հարաբերություններին

և կարգավորման հնարավորություններին: Թոք շրունները տարածաշրջանային անվտանգության, Հայաստանում և Թուրքիայում տնտեսական զարգացման և ժողովրդավարացման խնդիրների մասին էին, ինչպես նաև՝ հայ-թուրքական կապերը խթանող քաղաքացիական հասարակության: Մի հաղորդում նվիրված էր Թուրքիայում մարդու իրավունք-

«Մեդիա ավտորուսի» մասնակիցները Թուրքիայում

ներին և խոսքի ազատությանը՝ Ցեղասպանության ճանաչման համատեքստում: Օսմանյան կայսրությունում Ցեղասպանության ժամանակ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպան Հենրի Մորգենթաուի ծոռը՝ Պամելա Ստեյները, հաղորդումներից մեկի հյուրն էր: Չկարողանալով կանխել աղետը՝ Մորգենթաուն վերադարձել է Միացյալ Նահանգներ և նվիրել իր կյանքը հայերին ցեղասպանությունից փրկելուն: Սթեյները Հարվարդի Հանրային Առողջության Դպրոցում հոգեբան և հոգեթերապևտ է: Նա խոսեց հավաքական տրավմայի դրսևորումներից, պրոժեկտելուց ու փոխակերպումից, ցեղասպանությունից, Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունների կարգավորման ներուժից:

**Հաղորդաշարը կարող եք դիտել
ԵՅՅ-ի Vimeo ալիքում.
www.vimeo.com/album/3719208**

Մեկ այլ հյուր էր Ճարտարագիտության պրոֆեսոր Դավիթ Զերթմենջյանը: Նա խոսեց Թուրքիայում հայկական ճարտարապետական հուշարձանների պահպանման խնդիրներից: Նա Մուշում հայկական

մշակութային ժառանգության մնացորդներն ուսումնասիրող փորձագետների թիմից էր: Խումբը պիտի աշխատեր Թուրքիայի փորձագետ ճարտարագետների հետ հայկական հուշարձանների վերականգնման և վերանորոգման խնդիրների շուրջ: Նրանց աշխատանքն արտացոլվել է զեկույցում, որը պարունակում է Մուշի հուշարձանների

Այցելություն Մուշ

վիճակի գնահատումը և դրանց պահպանման և նորոգման առաջարկներ:

Սբ. Կարապետ Վանքն իր կառուցման ժամանակ՝ IV դարի սկզբում, համարվում էր հայկական երկրորդ ամենակարևոր վանքը: Համալիրի ներկայիս վիճակն աղետալի է: Միայն ինչ-որ դրվագներ են տեսանելի՝ պատերի հատվածներ, որոնք շրջապատված են գյուղական տներով: Այդ վայրում շատ ստորգետնյա տարածքներ և թաղված կառուցվածքներ կան: Փորձագիտական եզրակացության արդյունքում որոշվեց, որ վանական համալիրն անհնար է առանձնացնել գյուղական կառուցվածքներից. ողջ գյուղը պիտի հայտարարվի պատմական հուշարձան:

Մեկ այլ օրինակ է Սուրբ Մարիամի մատուռն ու արհեստանոցները, որոնք ավերված են, բայց ինչ-որ կանգուն հատված էլ ունեն: Փորձագետներն առաջարկում են հնագիտական և ճարտարապետական մանրակրկիտ զննում անցկացնել տեղանքի մասին ինֆորմացիան լրացնելու և տարածքը գանձեր որոնողներից պահպանելու համար:

ԵՀՀ-ն գործընկերների հետ «Հայաստան-Թուրքիա կարգավորման գործընթացի» շրջանակում իրականացրել է մարտահրավերներով լի մի քանի այլ քայլ ևս: Հայաստանի ԼԻԶԱ հիմնադրամը դրամաշնորհ է ստացել ԵՀՀ-ից և կազմակերպել է Թուրքիայից հինգ կինոարտադրողների մասնակցությունը «Կին» միջազգային ֆիլմերի փառատոնին: Փառատոնից հետո թուրք մասնակիցներից մեկը՝ Օզլեմ Զընալը, հայ ռեժիսորներին հրավիրել է մասնակցելու «Թռչող ավել» միջազգային փառատոնին Թուրքիայում: Հայկական ֆիլմերն առաջին անգամ են ցուցադրվել «Թռչող ավել» փառատոնին:

Դժվար գործ է մարդկանց մտքերում դրական փոփոխության հասնելը: Այն պահանջում է խիզախություն, նվիրվածություն և տեսլական: ԵՀՀ-ն և գործընկերները փորձում են լուծել այս խնդիրը և նպաստել անհնարինի կարգավորմանը: ԵՀՀ-ն և գործընկերները ԵՄ-ի, այլ կազմակերպությունների և բարի կամք ունեցող մարդկանց աջակցությամբ կշարունակեն աշխատել այս խնդրի շուրջ՝ հուսալով, որ մի օր երկու երկրների կառավարությունները նույնպես կներգրավվեն բաց, ազնիվ և կառուցողական երկխոսությունում, որը կբերի երկար սպասված փոփոխությանը:

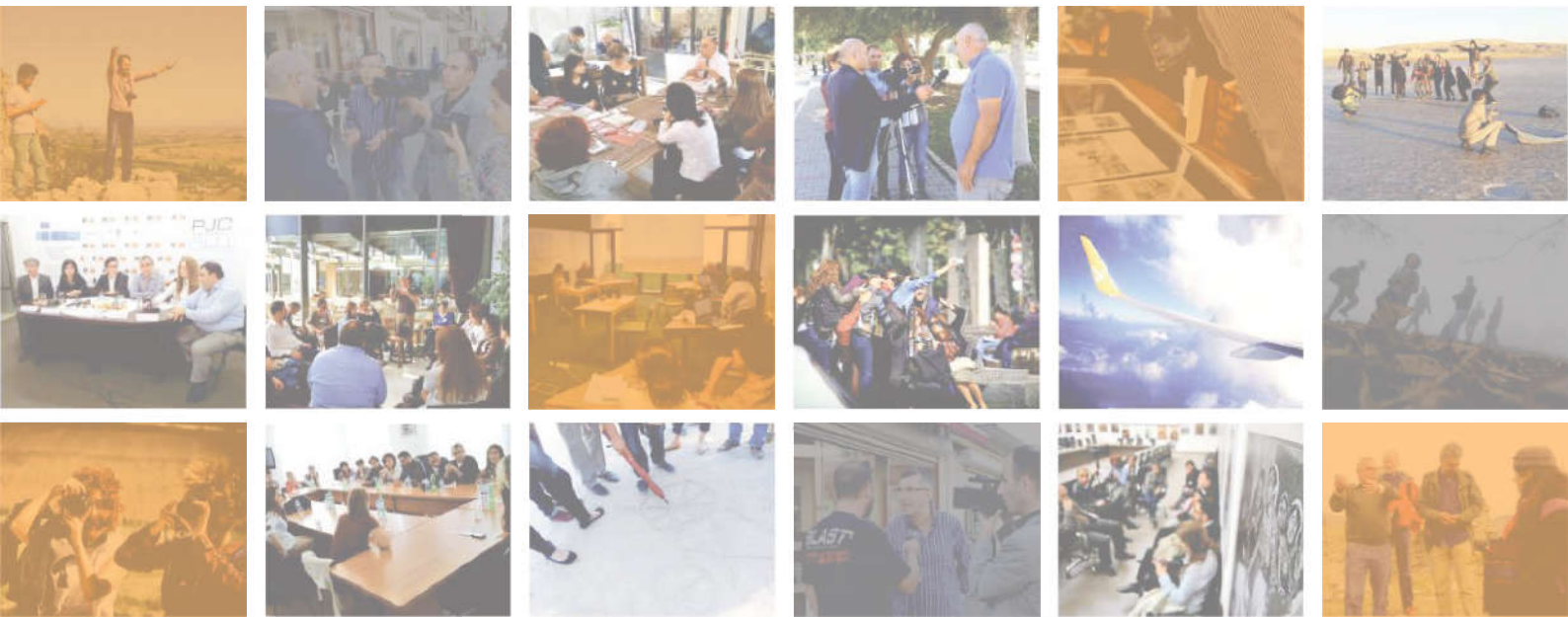

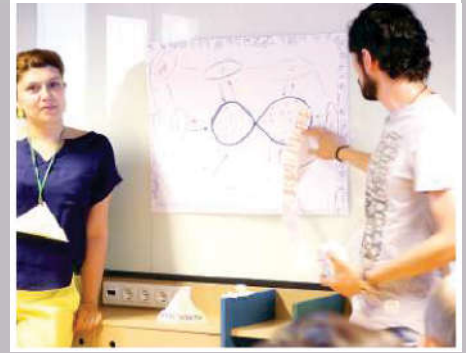
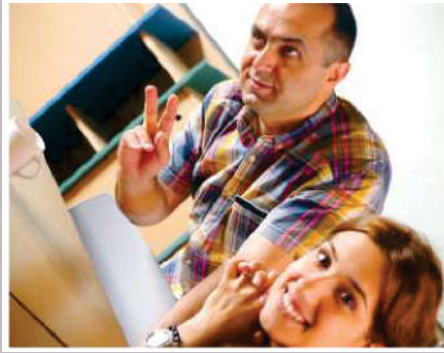
Ծրագիրը ֆինանսավորվում է Եվրոպական միության կողմից

ԵՎՐԱՍԻԱ
ԷԱՍԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

www.epfarmeria.am
info-epf@epfound.am

ՀԿ ԴԵՊՈ

Հասարակական կազմակերպությունների գարգացման ծրագիր

*ՀԿ-ները բիզնես են: Նրանք գումար են աշխատում, հայտարարելով, իբր այլ գործ են անում:
Մենք՝ իսկական բիզնեսներս, ազնիվ ենք. գումարն աշխատում ենք՝ ասելով, որ դա մեր
նպատակն է:*

Սա ԹՀԿ-ների շուկայի հարցման մասնակցի կարծիք է: Հարցումն իրականացվել է
ՀՌԿԿ-Հայաստանի կողմից, ԱՄՆ ՄԶԳ-ի աջակցությամբ:

ԵՀՀ-ն և ՀԿ Դեպո ծրագրի գործընկերները հարց էին տալիս. ինչո՞ւ են ՀԿ-ներն անկայուն: Ի՞նչ
պիտի արվի դրանք կայուն դարձնելու համար: Ինչպե՞ս նոր աջակիցներ ձեռք բերել բիզնեսների
և անհատների թվից: Հետազոտությունը ցույց տվեց. այս կարծիքը տիպական է: Հաճախ

Գայանե Մկրտչյանը ներկայացնում է Կազմակերպական կարողությունների զարգացման գործիքը

բիզնեսները, նաև հանրության մեծ մասը չեն վստահում ՀԿ-ներին, չեն հասկանում, թե նրանք ինչով են զբաղվում:

ՀԿ-ներին կայուն դարձնելու համար պետք է մեծացնել նրանց հանդեպ վստահությունը: ՀԿ-ները պիտի ջանք ուղղեն շահառուների և շահագրգիռ կողմերի հետ կապեր հաստատելուն, միավորելով նրանց պոտենցիալ այլ աջակիցների հետ, օրինակ բիզնեսների: Պիտի լավագույնս ներկայացնեն ձեռքբերումները, լինեն համոզիչ, ձիշտ թիրախավորեն հաղորդակցությունը:

Սա անելու համար ՀԿ-ները «մտավոր տարածքի», այլ կերպ ասած՝ ազատ ռեսուրսի կարիք ունեն: Զբաղված լինելով առանձին նախագծերի իրագործմամբ և ֆոնդահայթայթմամբ, նրանք հաճախ չեն կարող թույլ տալ նման ծոխություն: Խնդիրն ավելի խորն է. մինչև հաղորդակցությունն ու շահառուների ներգրավումը կատարելագործելը, ՀԿ-ները ներքին ընթացակարգերը պիտի բարելավեն, դրա միջոցով ռեսուրս ազատագրեն, որ հաջորդ փուլում զարգացնեն վստահությունը:

Սուսաննա Շահնազարյանը հիմնել է Գորիսի մամուլի ակումբը (ԳՄԱ) 2000 թվականին: Նա Հայաստանի հարավում լավ ճանաչված մեդիա գործիչներից է: Նա և իր թիմն անդադար խթանել են խոսքի ազատությունը: Բայց

նրանք գիտեին, որ պիտի ինչ-որ բան էլ անեն իրենց կազմակերպության համար, այն՝ ինչ տեխնիկապես տարբեր է նրանից, ինչով նրանք մինչ այդ զբաղվել են: Նրանց պետք էր նոր կերպար ձեռք բերել, մեծացնել ՀԿ-ի կայունությունը, դիմադրողունակությունը ֆինանսական դժվարությունների և հնարավոր վարչական ճնշումների նկատմամբ:

ՀԿ Դեպոյի մարտահրավերը ձևակերպվեց. աջակցել ՀԿ-ների զարգացմանը, որ նրանք ձեռք բերեն հաղորդակցությունը բարելավելու, իրենց հանդեպ վստահությունը մեծացնելու լրացուցիչ ռեսուրս, այդպիսով քայլ անելով դեպի կայունություն:

ԵՀՀ-ն և գործընկերները ձեռնամուխ եղան այս նպատակին: Այն ՀԿ-ները, որոնք կհամաձայնեն, միասին անցնելու են կազմակերպական փոփոխությունների ուղով: Այս խնդիրը հասցեագրելու համար ԵՀՀ-ն օգտագործեց հետևյալ միջոցները.

1 ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳԱՆՀԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ (ԿԳԳ)

ԿԳԳ-ն առաջին հայալեզու գործիքն է, որ հնարավորություն է տալիս բացահայտել և չափել կազմակերպական զարգացման ձեռքբերումներն ու բացթողումները: Այն մասնակցային է, հեշտ օգտագործվող: ԿԳԳ-ն հստակորեն ներկայացնում է, թե զարգացման հատկապես որ ոլորտների վրա ՀԿ-ն պիտի ուշադրություն դարձնի: Այն հնարավորություն է տալիս քննարկել ՀԿ-ի զարգացման տեսլականը:

Գործիքն ունի 2 բաժին՝ «աուդիտ» և «ընկալում», որոնք, համեմատվելուց և հակադրվելուց հետո, հնարավորություն են տալիս տեսնելու, թե կազմակերպական զարգացման որ մակարդակում է ՀԿ-ն գտնվում: Սուսաննան ԿԳԳ-ի ազդեցությունն այսպես է նկարագրում.

«Գործիքը կիրառելուց 2 ամիս անց նորացված պետական գրանցում ունենք: Զաղաքականությունների և ընթացակարգերի նոր, զարգացած ու համապարփակ ձեռնարկ ու ռազմավարություն: ԱՄՆ-ի Խաղաղության Կորպուսի կամավորն օգնում է ֆոնդահայթայթման հարցերում, աշխատում ենք կազմակերպական զարգացման այլ խնդիրների վրա, գործող կայուն ՀԿ դառնալու համար»:

2 ԴՊՐՈՇ

Դեպոն պարբերաբար իրականացնում է ՀԿ Կառավարման Դպրոց: Այն շահառուներին տալիս է տեսական ու պրակտիկ գիտելիքի համադրություն, կենտրոնանում ներքին զարգացման, հաղորդակցման, ֆոնդահայթայթման, գործընկերության, ցանցի կառուցման վրա: Դպրոցն առաջարկում է եռօրյա դասընթացի փուլեր: Բարձրակարգ փորձագետների և ֆասիլիտատորների խումբը բովանդակությունը փոխանցում է կենդանի ոճով և ինտերակտիվ եղանակով:

Ստեղծագործական, մասնակցային մոտեցում, ռազմավարի սրատեսություն, չկանխատեսված արդյունքի օգտագործում. սրանք դասընթացի սկզբունքներից են: Դրանք անհրաժեշտ են ՀԿ-ներին իրենց առօրյա գործում:

ՀԿ-ները դուրս են գալիս «թունելային տեսադաշտից», ձգգրտում ընթացակարգը, ազատում ռեսուրս, իշխանավորում անձնակազմը, ներգրավում և խրախուսում շահառուին, դարձնում նրան ՀԿ-ի ակտիվ աջակից: ՀԿ-ները սովորում են ներգրավել հավելյալ շահագրգիռ խմբեր և վստահություն ներշնչել:

Դպրոցի կարգախոսն է.

Սուսաննա Շահնազարյանը ներկայացնում է ՀԿ Դեպո ծրագիրը

«Կազմակերպական զարգացումն ուրախ, ստեղծագործ ռազմավարական գործ է, ոչ թե հոգնեցնող աշխատանք, որն իբր շեղում է աշխատակիցների ուշադրությունն անմիջական ծրագրից»:

3 ՊՈՐՏՍՆԻ

Մեկ այլ կարևոր նորարարություն է ՀԿ Պորտալը՝ առցանց հարթակը, հասանելի hkdepo.am հղմամբ:

ՀԿ-ները պակաս էին զգում ռեսուրսների աղբյուր հանդիսացող առցանց հարթակի, որը կօգներ զարգացնել նրանց ինստիտուցիոնալ ներուժը: Մեղիա նախաձեռնությունների

ԶՀԿ երկրորդ կառավարման դպրոցի մասնակիցները ներկայացնում են իրենց առաջադրանքի արդյունքը

կենտրոնը՝ Դեպո գործընկերը, ստեղծեց հարթակը. այն մեկնարկեց 2015-ի հոկտեմբերին: Պորտալը յուրօրինակ գործիք է, որը ՀԿ-ներին զարգացման հնարների մեծ ընտրություն է տրամադրում: Այն ՀԿ-ներին հետաքրքրող թարմ տեղեկատվություն է հավաքում ու ներկայացնում: «Հնարավորություն» բաժինը զետեղում է աշխատանքի և դրամաշնորհների հայտարարություններ, տրամադրում տեղեկություն նախագծերի, դասընթացների վերաբերյալ: Պորտալը հավաքում է ուսուցողական և իրավական ռեսուրսներ, քաղաքականություններ և ընթացակարգեր, փորձագետների և ծառայություն մատուցողների տվյալներ և այլ տեղեկություն, որն էական է ամուր կազմակերպության համար: Պորտալն օգնում է ՀԿ-ներին տեսանելի և հասկանալի դառնալ հանրությանը,

մեծացնում է վստահությունը ՀԿ-ների հանդեպ: Դրամաշնորհային ազդագրերը հավաք ներկայացնելով՝ այն նաև մեծացնում է մրցակցությունը: ԵՀՀ-ն համոզված է, որ սա կօգնի ՀԿ-ներին ծրագրերի ավելի լավ առաջարկներ ստեղծել, գործընկերություն փնտրել, դառնալ ավելի հնարամիտ:

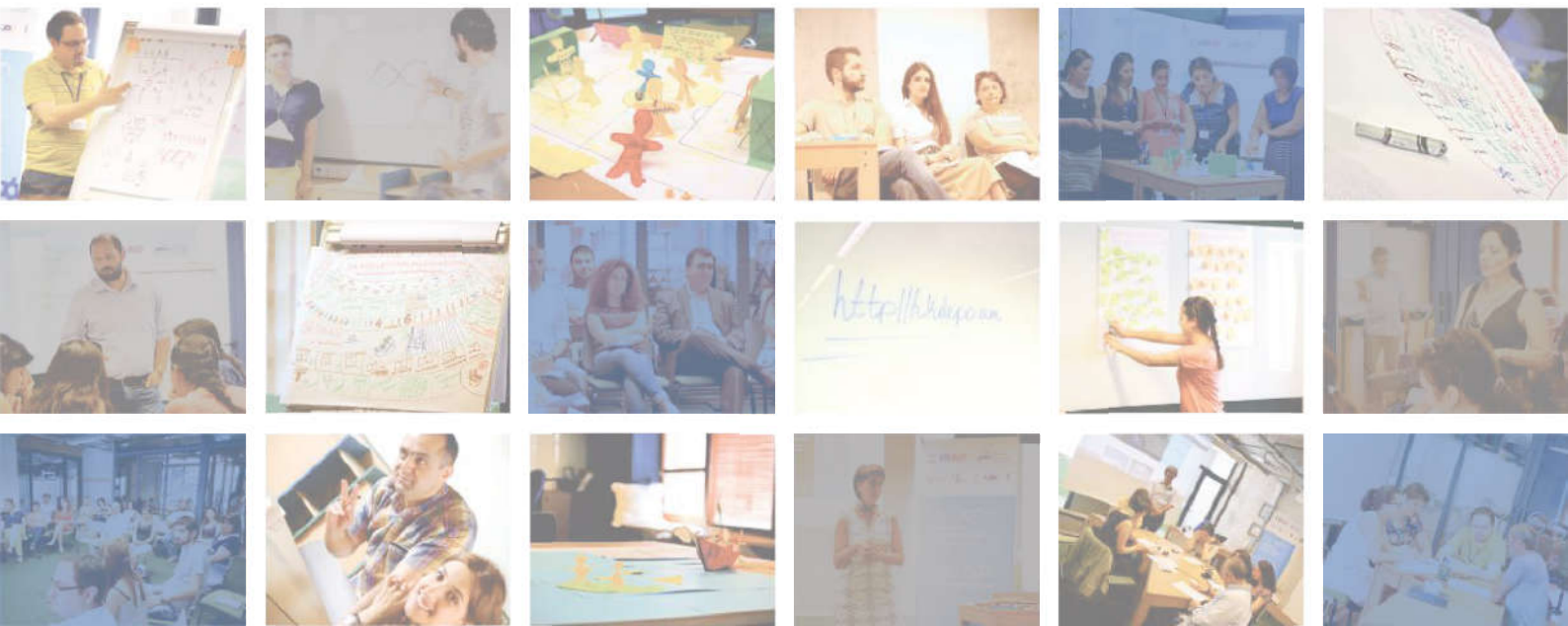
2015 թվականին 60 ՀԿ աջակցություն են ստացել ՀԿ Դեպոյից, մասնակցելով Դպրոցին կամ անհատական խորհրդատվություն ստանալով. նրանք գնահատվել են Գործիքով, ստացել զարգացման առաջարկներ: ԵՀՀ-ն, Դեպո գործընկերները և նրանց շահառուները հավատում են, որ սա ճիշտ ուղի է. երբ նման գործ շատ արվի, գործարարը, որը չէր վստահում ՀԿ-ներին, կփոխի կարծիքը:

www.hkdepo.am
usta-depo@epfound.am

www.epfarmeria.am
info-epf@epfound.am

Այս տեքստը հնարավոր է դարձել Ամերիկայի ժողովրդի աջակցությամբ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության (ԱՄՆ ՄՀԳ) միջոցով: Տեքստի բովանդակության համար պատասխանատվությունը միմյան հեղինակներին է և պարտադիր չէ, որ արտահայտի ԱՄՆ ՄՀԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները:

Մարդու Իրավունքներ

Kingdom of the Netherlands

[2015]

Ես չեմ կարողանում հանդուրժել աղանդավորներին: Նրանք պառակտում են հայ ազգը: Հայաստանը դեմոկրատական երկիր է, բայց կարծում եմ՝ մենք պետք է նրանց դեմն առնենք: Պետք է արգելենք աղանդները:

Կապան, 9-րդ դասարան, տղա

Մեր հարևանությամբ այլադավան մարդիկ են ապրում: Ես նրանց նորմալ եմ վերաբերվում: Ինձ համար մարդու էությունը նրա դավանած կրոնից շատ ավելի կարևոր է:

Կապան, 9-րդ դասարան, աղջիկ

2011 թվականի մարդահամարի արդյունքների համաձայն բնակչության 98%-ն իրեն համարում է էթնիկ հայ և 92%-ը՝ Հայ առաքելական եկեղեցու հետևորդ: Այնուամենայնիվ, Հայաստանում կան էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների տարատեսակ խմբեր, բայց, իրենց փոքրաթիվության

և հարաբերական «խաղաղության» պատճառով, նրանց խնդիրները «ճնշող» և «հրատապ» չեն համարվում՝ համեմատած այլ խնդիրների հետ, որոնց Հայաստանն այսօր առերեսվում է: Այնուամենայնիվ, Հայաստանում բնակվող էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների երեխաներն ու այն խնդիրները, որոնց նրանք առնչվում են առօրյայում, ավելի մեծ ուշադրության են արժանի:

Այս հոդվածի սկզբում բերված մեջբերումները հայ երիտասարդների պատասխաններն էին այն հարցին, թե ինչպես են նրանք վերաբերում կրոնական փոքրամասնությունների երեխաներին: Հարցազրույցներն արվել էին ԵՀՀ հետազոտության շրջանակներում, որն իրականացվել էր որպես Մարդու Իրավունքների ծրագրի մաս՝ Նիդերլանդների Թագավորության աջակցությամբ: Աշխատանքի նպատակն էր հետազոտել Հայաստանում բնակվող էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների երեխաների հանդեպ խտրականության դեպքերը և հանդես գալ խտրականությունը նվազեցնելու, հանդուրժողականությունը խթանելու առաջարկներով: Հետազոտության յուրահատկությունն այն էր, որ ԵՀՀ-ն հարցազրույցներ էր անում հենց երեխաների հետ՝ ի տարբերություն այլ հետազոտությունների, որոնք մեծամասամբ հիմնվում են փորձագետների կարծիքների վրա: ԵՀՀ-ի հետազոտողների խումբը բացահայտեց այն ոլորտները, որտեղ էթնիկ և կրոնական փոքրամասնությունների երեխաներն անհանդուրժողականության զոհ են դառնում: Ոլորտներից մեկը կրթությունն է, որտեղ կրոնական փոքրամասնությունների երեխաները հանդիպում են ճնշման ոչ միայն դասընկերների, այլև ուսուցիչների կողմից, որոնք երբեմն դիտավորյալ թիրախավորում են նրանց, անպատվում նրանց հավատը և ապրելակերպը:

Ուսուցչուհին, առաջին անգամ դասարան մտնելով, հարցրեց. այլադավան աշակերտներ կա՞ն: Մենք ոտքի կանգնեցինք և ասացինք, որ Եհովայի վկաներ ենք: Հետո նա մեզ վիրավորեց, ասաց՝ զնացեք աղոթք ծեր ու ձանձրալի մարդկանց հետ:

Արմավիր, 15 տարեկան, աղջիկ

Եղել է դեպք, երբ ուսուցիչը հրահրել է դասարանին անհարգալից և բացասական վերաբերմունք ցուցաբերել Եհովայի վկա աշակերտի հանդեպ: Արդյունքում դասընկերն ահաբեկել է նրան, վիրավորել և պատռել նրա վերնաշապիկը: Տղան ասում է.

Ես անմիջապես զանգահարեցի ծնողներին: Կես ժամից նրանք դպրոցում էին, և մենք միասին հանդիպեցինք տնօրենին, որը հետո ապտակեց այդ տղային: Տնօրենն ուսուցչին նկատողություն տվեց, և տղայի հայրն էլ հաջորդ օրը եկավ դպրոց ու վճարեց շապիկը պատռելու համար: Ամեն ինչ կարծես կարգավորվեց այդ ամենից հետո:

Երևան, 15 տարեկան, տղա

Օրինակը ցույց է տալիս, որ ոչ միայն ուսուցիչները, այլ նաև տնօրենները երբեմն կրոնական փոքրամասնությունների երեխաների հետ կապված խնդիրներին առնչվելու բավարար գիտելիք և հմտություններ չունեն: Նրանք փորձում են խուսափել սկանդալից և խնդրին արագ լուծում տալ: Նրանք խնդրի

Նաիրա Մարտիկյանը և Իզաբելլա Մարգսյանը

վերաբերյալ շատ սխալ պատկերացում ունեն։ Ծեծել տղային, ով ահաբեկել է իր դասընկերոջը կրոնական հայացքների պատճառով, սխալ ուղերձ է տալիս և չի կանխի բռնությունն ու ահաբեկչությունը։

Վիճահարույց մի խնդիր էլ, որ բացահայտել է հետազոտությունը, «Հայ եկեղեցու պատմություն» առարկայի պարտադիր դասավանդումն է։ Առարկան սովորեցնում է Հայ առաքելական եկեղեցու (ՀԱԵ) պատմությունը։ ՀԱԵ-ն բախտորոշ էր հայ ինքնությունը դարեր շարունակ պահպանելու հարցում, երբ հայոց պետություն չկար։ Պատմության ընթացքում հայերն այլ երկրներում կրոնական և էթնիկ փոքրամասնություն են եղել և հաճախ ենթարկվել խտրականության ու բռնության։ Հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ Հայաստանում բնակվող փոքրամասնությունների երեխաները ինտեգրվելու դժվարություն են ունենում, քանի որ որոշ դպրոցներում ուսուցիչները դասը սկսում են աղոթքով։ Երբ երեխաները հրաժարվում են աղոթել մյուսների հետ, բացասական վերաբերմունքի են արժանանում։

Ուսուցիչը ստիպեց մեզ սպասել միջանցքում մինչ մյուս աշակերտներն աղոթում էին։ Մեզ թույլ տվեցին վերադառնալ դասին միայն այն ժամանակ, երբ նրանք ավարտեցին աղոթքը։

Արմավիր, 15 տարեկան, աղջիկ, Եհովայի վկա

Ուսուցիչները, սակայն, ամեն ինչ այլ կերպ են տեսնում.

Մենք կրոնական քարոզ չենք իրականացնում։ Մենք դրա իրավունքը չունենք։ Ես բոլորին ընտրելու իրավունք եմ տալիս, ինչպես Աստվածաշնչում է ասվում՝ Աստված բոլորիս օժտել է ազատ կամքով։ Քանի որ առարկան գնահատվող է, երեխաներն ակտիվ մասնակցում են։

Մեկ այլ զրուցակից ավելացնում է.

Չէի ասի, թե դա քարոզչություն է։ Եթե մարդ իրավականորեն ծանաչված պաշտամունքի անդամ է, մենք նրա հետ խնդիրներ չունենք և մենք երեխաների նկատմամբ լրացուցիչ խստություն չենք ցուցաբերում։ Մենք փորձում ենք խոսել նրանց հետ և ճիշտ ուղղորդել, եթե հնարավոր է։

Հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս հայկական դպրոցներում կրոնական փոքրամասնությունների երեխաների ինտեգրման խնդիրները, դասընկերների և ուսուցիչների կողմից անհանդուրժողականության, խտրականության դրսևորումները։ ԵՀՀ փորձագետների թիմը հետազոտության մեջ ընդգրկել է առաջարկներ տեղական ինքնակառավարման մարմինների, Հայաստանի կառավարության և Հայաստանում աշխատող միջազգային կազմակերպությունների համար։

«Կրոնական հանդուրժողականություն» ծրագրի մաս են կրոնական և էթնիկ փոքրամասնությունների կինոպատմությունները։ Դրանք ցույց են տալիս նրանց կյանքն ու դժվարությունները, որոնց նրանք հանդիպում են, լինելով Հայաստանի հասարակության

քննարկում են մոլոկանների մասին պատմող ֆիլմը

լիիրավ անդամ: Աշխատանքը մարտահրավերներով լի էր, բայց շատ հետաքրքիր: Փոքրամասնությունների որոշ համայնքներ մեկուսացված կյանք են վարում և անհրաժեշտության դեպքում միայն շփվում օտարների հետ: Նրանք չեն սիրում իրենց կյանքի մասին խոսել և օտարներին դժվար են ընդունում: Ֆիզիկոսական գյուղի մոլորկանների համայնքն այնքան էլ հյուրընկալ չէր, երբ առաջին անգամ հանդիպեց իր մասին վավերագրական ֆիլմ նկարողներին:

Մոլորկաններն ուրույն հավատք ունեցող էթնիկ ռուսներ են, որոնք 19-րդ դարի սկզբին աքսորվել են ցարական Ռուսաստանից: Նրանք գյուղեր և ուժեղ համայնքներ են հիմնել, որտեղ ապրում են, հետևելով իրենց հավատքին և փորձելով հեռու մնալ Չայաստանի կյանքից:

Նկարահանող խումբը համբերատար և տևական փորձեր արեց երկխոսություն սկսել բնակիչների հետ: Աստիճանաբար նորեկների ու բնակիչների միջև սառույցը հալվեց: Անդրեյ Սոլոմախը, ով Ֆիզիկոսական էր եկել ծնողներին տեսակցելու, պատմեց իրենց համայնքի մասին:

Մենք փորձում ենք պահպանել մեր ավանդույթները սերնդից սերունդ: Մեր ծնողները դրանք մեզ են փոխանցում, մենք էլ՝ մեր երեխաներին: Մենք մեր կրոնական հավաքույթներն ունենք: Մեր հավաքատեղին կոչվում է աղոթատուն: Մենք նախորդ սերունդներից եկող մեր համայնքն ունենք և փորձում ենք չչեղվել դրանից:

Նկարահանող խմբի ներկայությանը հարմարվելուց հետո միայնակ ապրող տարեց մի մարդ նրանց հրավիրում է թեյ խմելու: Նա կույր էր: Կուրությունը հակակշռվում էր մարդու դրական, լուսավոր անհատականությամբ:

- *Լավ մտադրություններով եք եկել, - հարցրեց:*
- *Այո:*
- *Շատ լավ է:*

Ասաց ու սկսեց պատմել իրենց մասին:

Մեր անունը ծագում է ռուսերեն կաթ՝ «մոլոկո» բառից, որը խորհրդանշում է մաքրություն և ազնվություն, մեր մարդկանց որակները: Մեր և այլ ազգերի միջև տարբերություն չկա: Սովորական մարդիկ ենք, մյուսների պես: Ամեն օր ավտոբուսով հայ մարդը հացը բերում է ինձ և դրա համար ոչ մի դրամ չի վերցնում:

Խումբը եկավ եզրակացության, որ մոլորկանները հայ հարևաններից կամ հայկական պետությունից դժգոհություն չունեն: Կյանքի վատ պայմանները նրանցից շատերին, հայերի պես, ստիպել են արտագաղթել Ռուսաստան: Ոմանք գալիս են ծնողներին տեսակցելու, բայց չեն տեսնում իրենց ապագան Չայաստանում:

**Փաստագրական ֆիլմն ամբողջությամբ
կարող եք դիտել հետևյալ հղմամբ.
<https://vimeo.com/110995740>**

Ամբողջական պատկեր ստանալու համար ԵՀՀ-ն խտրականության վերաբերյալ համապարփակ հետազոտություն է իրականացրել: Հետազոտությունը ԵՀՀ ծրագրի զարգացման համար հիմնարար դեր է խաղացել և Չայաստանի կառավարության համար խտրականության դեմ օրենսդրության մշակման յուրօրինակ ձեռնարկ է դարձել: Դրան հետևած «Հավասարության մասին» օրենքի նախագիծը ԵՀՀ-ն մշակել է անկախ փորձագետների խմբի և կառավարության ներկայացուցչի հետ: Այն լրացվել է քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների առաջարկներն ընդգրկելով, որից հետո օրենքը ներկայացվել է պետությանը:

**ԵՎՐԱՍԻԱ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ**

www.epfarmenia.am
info-epf@epfound.am